

1682. 1^a Kirschmayer, Georg Carp: De Angliae regis genio,
dotibus ac moribus.

1. Leiser, Wilhelm: De contractibus, qui in scriptis
fiunt.

2. Leysen, Wilhelm: De jure protimiseos, quod
dominus feudi competit.

3. Leysen, Wilhelm: De injuriis.

4. Martini, Werner Theodor: Dissertatio juridica
et Constitutiones Electorales - Dni Augusti exhibens
historiam et originem illarum.

5. Naevius, Joh. Carol.: De arresto Saxonico. 2 9 exempl.

6. Naevius, Joh. Carol.: De redditibus annuis vitalibus
et prebendis canonicorum

7. Naevius, Joh. Carol.: De favore piae Cause.

8^a = 6 Naevius, Joh. Carol.: De nuptiis. 2 9 exempl.

9: Naevius, Joh. Carol.: De jure thesaurorum.

10. Schwarzfleischer, Kon. Sam: Tertium ortodoxum
... asseret.

11. Strauss, Godtfredus: Jura hereditatis jacenti.

12. Zeyler, Kasper: De renovatione investiturae
feudalis.

1682.

13. Ziegler, Karpus: Eclogarum juridicarum lana
satura.

14^{1/2} Ziegler, Karpus: De testamento tempore peritis
Privilegiato. 2 Exempl.

15. Ziegler, Karpus: De praescriptione feudali.

16. Ziegler, Karpus: De jure dispensandi.

1683.

1. 1. 6 Heber, Georg Mich: De fontibus eorumq. Juribus.
2 Exempl.

2. Heber, Georg Mich: De cambio.

3. Heber, Georg Mich: [De] quadriga.

4. Heinius, Christianus: Fura asylosum modernorum
apud Christianos.

5. Hepperlein, Florian: Historiam artis scriptoriae
... publice defendet.

6. Lysar, Wilhelm: De quorundam jurium obitu
singulari

7. Machini, Werner Theob: De sumptibus pichatis curae
factis.

1683.

8. Martin, Werner Theodor : *De agriculturalis.*
9. Martin, Werner Theodor :
9. Martin, Werner Theodor : *Dissertatio juridica V. ad Constitutiones Elect. Saxon. Augusti De probatione, quae fit per instrumenta, semiplenam probationem et praesumptionibus*
10. Meyer, Adam Erdmann : *De usuris.*
11. ^{11.} Naevis, Joh. Carol. : *De parricidio et infanticidio* 2^{ae} Imp. 1685: 1731.
12. Naevis, Joh. Carol. : *Tura emti et venditi.*
13. ^{13.} Pompejus, Christ. Aug. : *Modos probandi filiationem publicae disquisitioni exponit.*
- ~~13. Pompejus, Christ. Aug. : *Modos probandi filiationem.*~~
14. Pompejus, Christ. Aug. : *Disputatio juridica ad Iudicium Electoral. Saxonie. LXVI.*
15. Pompejus, Christ. Aug. : *De jure circa futura.*
16. Rotherose, Christianus : *De obsidionibus.*
17. Rivelus, Joh. Frid. : *Optico - Astronomica, quae enervat lucem omnem Lunae a Sole, eandemque corpus usucum prorsus et obscurum esse.*

1683.

18. Schurz fleischius, Herr. Samuel: Ex argumentis
historiam complectentibus.
19. Liberius, Christianus Auerus: De Asiarum ad
Act. Ap. c. XIX. v. 31.
20. Straus, Godefr: De jurisdictione benea.
21. Straus, Godefr: Disputatio inang. controversias
quasdam ... circa inducias moratorias exhibitus.
lib.
22. Strauss, Godefr: De jure arcendi ob metum pestis 2 Exempl.
- 23^{a. b.} Freyler, Kasper: De stipendiis et stipendiis
2 Exempl.
24. Freyler, Kasper: De remissione delinquentium
et locum delicti.

1164.
I. N. D. N. J. C. 1682 2/16

DE

**CONTRACTI-
BUS, QUI IN SCRIPTIS
FIUNT,**

Ad L. Contractus 17. C. de fide instrumentorum.

P R Æ S I D E

VIRO Magnifico & Excellentissimo,

DN. VVILHELMO LEISERO,

J. U. D. & Cod. P. P. famigeratissimo,

p. t. Facult. Jurid. Decano spectabili,

Domino Patrono, Præceptore ac studiorum suorum

Promotore omni observantiæ & obsequii cultu

ætatem devenerando,

disputabit publicè

M. JOHANN CASPAR Brendel/

Gutmanshusâ Thur.

In Auditorio Jctorum ad D. 17. Octobr. 5.

W I T T E B E R G Æ

Literis JOHANNIS BORCKARDI, Acad. Typogr.

M. DC. LXXXII.

L. N. D. N. S. C.

DE

CONTRACT-

BUS, QUINQUE

TERMINIS

Ad L. Contractus in C. de

P. R. S. I. D. E.

N. R. O. M. A. G. I. S. C. A. M. A. R. T. I. S.

DR. VILHELMO LEBER

J. D. & C. O. D. P. R. T. M. A. R. T. I. S.

P. R. S. I. D. E.

Domino P. R. T. M. A. R. T. I. S.

P. R. S. I. D. E.

P. R. S. I. D. E.

M. JOHANNES CASPAR

P. R. S. I. D. E.

P. R. S. I. D. E.

P. R. S. I. D. E.

P. R. S. I. D. E.

P. R. S. I. D. E.

VIRIS
MAGNIFICIS, NOBILISSIMIS ET EX.
CELLENTISSIMIS, JURECONSULTIS
CELEBERRIMIS,

DOMINO
VOLCKMAR

Happen /

COMITI PALATINO CÆSA-
REO, APUD ILLUSTRISSIMUM
AC CELSISSIMUM PRINCIPEM, DU-
CEM SAXONIÆ, JULIÆ, CLIVIÆ &c.

LINEÆ VINARIENSIS CANCELLARIÆ ET

SUPREMI CONSISTORII PRÆSIDI

EMINENTISSIMO.

DN. JOHANNI PHILIPPO

Schmieden /

APUD EUNDEM ILLUSTRISSIMUM AC

CELSISSIMUM PRINCIPEM ETC. REGIMINIS

ET CONSISTORII CONSILIARIO

SPECTATISSIMO.

DN. CHRISTIANO Wildvogeln /

EJUSDEM ILLUSTRISSIMI AC CELSIS-

SIMI PRINCIPIS CONSILIARIO AULICO

GRAVISSIMO.

DNIS. PATRONIS, MOECENATIBUS

ET PROMOTORIBUS MEIS OMNI OBSER-

VANTIA ÆTATEM DEVENERANDIS.

SPECIMEN HOC ACADEMICUM,

humillimè offert

M. JOHANN CASPAR Brendel /

Gutmanshusà Thur.

I. N. 7.

CAPUT I.

PRÆMISSA.

§. 1.

Habere animum humanum non tantum naturalem potentiam mutandi consilium, sed & Jus, magni Grotii effectum est *de Jur. Bell. ac Pac. Lib. II. cap. XI. num. 2.* à pluribus hactenus laudatum, à nemine, quod sciam, in dubium vocatum.

§. 2. Quod si tamen rem ad principia revocare instituerimus, contrarium facile, ni fallor, patefcet. Quid enim? Annon ad imaginem suam hominem condidit Deus T. O. M. quem nunquam propositum mutare, nunquam consilii sui poenitere satis constat. Hujus itaque imaginem cum exprimere nobis incumbat, id opera danda omninò est, ut constantes simus in proposito, & consilium, quoad fieri potest, nunquam mutemus.

§. 3. Invertamus itaque stylum & regulam sic scribamus: Habet animum humanus naturalem quidem potentiam mutandi propositum, sed non jus, nisi unico forte, qui infra explicabitur, casu.

§. 4. Propositum dum dicimus, non illud saltem intelligimus,

A

gimus,

gimus, quod externis signis v. c. verbis, declaratum & ab altero acceptatum atque adeo vinculo quasi quodam constrictum tenetur; sed & quod intra animum constitit & merum internum. Omnis inconstantia, etiamsi saltem intra animum consistat, à perfectionis divinæ regulâ aberrat, adeoque quoad fieri potest, vitanda nobis est. Itaque in foro naturali h. e. coram tribunali Dei reus solvendi pronunciabitur Titius, qui saltem intra animum suum mille Mœvio donare secum constituit.

§. 5. Sed quid? si illud consilium mille Mœvio donandi Titius re non satis deliberata & præcipitanter cepit; annon tunc mutare consilium & mille illa retinere in foro naturali licebit Titio? Non puto: sed præstet, quod secum constituit, si constans audire velit. Sibi autem imputet, quod præcipitantia & ἐλαφρία in consilio capiendo usus est; unde damnum, quod suâ culpâ sentit, sentire non intelligetur.

§. 6. Sed ponamus, Titio, qui hodiè mille Mœvio donare sibi proposuit, cras, antequam effectum reddat, nuncium a ferri, omnia sua subito incendio conflagrâsse, ut vix tota ejus substantia, quæ superest, mille istis solvendis sufficiat. Hic Titio haud prohibendum videtur, consilium mutare. Ita enim liberalitatem exercere jubemur, ut non alijs ἀνθρώποις, nobis autem θλίψις inde oriatur 2. Cor. VIII. 13. Porro, cum futurorum contingentium præscientia negata sit mortalibus, ad culpam imputari non potest Titio, quod incendium non præviderit, adeoque propositum etiam, illo comperto, mutaverit. Atque hoc est, quod nostri non solum in nudo proposito, sed & enunciato & ab altero acceptato admittunt, dicentes, pacta omnia rebus sic stantibus intelligenda esse. Vid. Tab. in Barbes. locupl. lib. 14. c. 1. n. 8.

§. 7. Colligitur ex dictis, in foro naturali non licere mutare propositum, licet internum adhuc sit, & intra animum
con-

consistat; nisi rerum status fuerit mutatus, idq; futurum prævideri haud potuerit. Unde prono alveo fluit, multò minùs propositum mutare licere, si illud externis quis signis, v.g. verbis, nutu, scripturâ &c. declaraverit; & adhuc minùs, si alter consenserit, & propositum illud quasi acceptaverit.

§. 8. Hæc ita in foro naturali. Longè verò alia fori externi & civilis ratio est. Namqve propositum internum Legislatori humano ne subjacet quidem: cùm illa, quæ intra animum consistunt, omnem judicis animadversionem effugiant.

§. 9. Porro propositum externis signis, quæ nutus, verba, scriptura sunt, declaratum quod attinet, nulla Respublica cives suos adeò constrinxisse legitur, ut quicquid ore pronunciarent, opere adimplere cogerentur.

§. 10. Ut ad Romanam nostram singulariter accedamus, certum est, ex promisso non acceptato neminem compelli, ut præstet, quod se præstiturum enunciaverit, præterquam ex pollicitatione (cujus nomine votum Deo & sponsio Reipublicæ facta intelliguntur) *L. pact. 3. ff. de pollicit. Dd. ad illum text.*

§. 11. Quin nec semper etiamsi convenerit utriusque voluntas, atqve sic propositum unius alter quasi acceptaverit, (quod quando fit, pactum à pango s. antiquo pago, quod figere & firmiter immittere significat, appellant nostri:) compellitur is, qui propositum habuit, illud adimplere. Certum enim est ex pacto solo h. e. promissione acceptata in foro Romano actionem haud nasci *L. Juris Gentium 7. §. sed cum nulla 4. vers. igitur nuda ff. de pact.* præterquam si fuerit ex genere illorum, quos contractus nominatos appellabant *d. l. 7. §. 1. h. e.* quos, cum peculiare nomen haberent, forum Romanum pro efficacibus ad pariendam actionem receperat, ut sunt emptio venditio, locatio conductio, societas, commodatum, depositum &c. (solum enim nomen vim illam non habebat, quod argumento permutationis, quæ nomen habet, neque tamen

1
nisi ex una parte implementum fuerit secutum, ad agendum proficit, patet *L. 1. §. item emtio 2. ff. de rerum perm. L. naturalis 5. §. 1. de prescript. verbis. Hahn. ad Vvesenb. tit. de pact. n. 2. ad verba: pactum differt à contractu, versic. Ratio itaq.*) aut ex genere illorum, quibus causa subesset *d. l. 7. §. sed & si in alium 2. h. e.* quorum ex una parte implementum esset secutum (v.g. si convenerim de danda tibi re, ut aliam dares, aut aliquid faceres, egoq; dederim:) quos ad differentiam priorum innominatos vocabant: aut contractui ad producendam actionem efficaci in continenti fuerit adjectum *d. l. 7. §. quin imò 5.* v.g. emtioni venditioni pactum de retrovendendo *L. si fundum 2. C. de pact. inter emtor. & vendit.* aut denique specialiter Jure Romano confirmatum *L. legitima 6. ff. de pact.* quale est pactum donationis à Justiniano *L. si quis argentum 35. §. ult. C. de donat.* & hypothecæ à Prætor Romano *L. 1. ff. de pign. act. L. si tibi decem 17. §. de pignore 2. ff. de pact. confirmatum. vid. Dn. Struv. S. 7. C. Exerc. 6. th. 20.* Præter quatuor itaqve hæc pactorum schemata ex reliquis promissionibus licet acceptatis nemo, ut, quod promiserat, adimpleret, cogebatur. Unde moris erat apud Romanos, pacta illa in solennem verborum obligationem, quæ stipulatio dicebatur, deducere: quo facto actio dabatur, & quicquid promiserat, ut effectum redderet, cogebatur *L. divisionis 45. ff. de pact. L. ex placito 3. C. de rerum permutat.*

§. 12. Nempe Romani, veteres cum primis, id operam dabant sedulo, ut pauca essent hominum in Republica sua litigia; unde in paucissimis casibus ex promisso actionem dabant, h. e. cives suos, ut, quod promiserant, adimplerent, cogebant: probè animadvertentes, homines, ut nunc post lapsum sunt, leves & inconstantes, si consilium mutare prohibeantur, nisiuros in contrarium, variosq; palliandæ levitatis suæ prætextus quæsituros; quæ res non posset non multis litigiis ansam præbere.

§. 13.

§. 13. Ac prudens quidem illud minuendarum litium institutum fuisse, præsens rerum status docet, quo tot myriades hominum aliorum litigiis partim tractandis, partim explicandis & componendis totam vitam impendunt; qui, absque hoc si foret, utiliore longè Reipublicæ operam vel agrum colendo (quod primum mortalibus negotium datum est *Gen. III. v. 23.*) navare possent.

§. 14. Neque tamen dica propterea Jurisprudentiæ antiquæ Romanæ scribenda est, quasi à jure naturali, quod omnem propositi, multo verò magis promissi mutationem averfatur, nimis recesserit, & inconstantia fibulam laxaverit; cum non probarit talem levitatem, sed publici incommodi cavendi gratia eam tolerarit, suo interim cujusque pudori relinquens, num constans audire & promissa servare malit; ad Juris Israëliti instar, quo Moyses divortia permisit, non probavit.

§. 15. Eandem rationem Justinianus noster sequutus videtur in *L. contractus venditionum*, quæ in recentioribus Editionibus 17. est, in antiquioribus verò, in quibus præcedens Græca deest 16. *C. de fide instrumentorum*. quæ constituit, ut conventiones (licet de cætero ad producendam actionem in foro civili efficaces juxta dicta supra th. ii.) quas in scriptis fieri placuisset, priusquam in mundum redactæ, atque instrumenta, quæ super illis conficiuntur, subscripta aut completa ac partibus absoluta sint, ratæ non habeantur, atque adeò, donec illud fiat, alterutri parti pœnitere & consilium mutare liceat.

§. 16. Scilicet animadvertit Justinianus inter prætextus, quibus inconstantiam promissionum & conventionum suarum palliare homines solent, frequentissimum esse, quo se non satis deliberasse de re, atque inconsideratè convenisse causantur; quanquam nec ille prætextus sat justam causam mutandi propositum, si accurato jure viveretur, præbeat, ceu

ex iis, quæ th. 5. differuimus, patet. Huic itaque querelæ viam quasi ex superabundanti occlusurus, spatium deliberandi dilatavit, & omne illud tempus, quod completionem absoluti- onemve mundi præcederet, ad deliberationem pertinere vo- luit, determinationem voluntatis, si quæ interim facta esset, pro non facta habendo. Verba sic habent:

CAPUT II. ENARRATIO TEXTUS.

NOTA. *Sequuti sumus Editionem, quæ sumtibus Societatis anno hujus seculi LXIII. in folio prodiit. Varias autem aliorum le- ctiones ad marginem adiecimus.*

IMP. JUSTINIANUS A. MENNÆ P.P.

Contractus Venditionum vel Permutatio-
num vel Donationum quas (a) intimari
(a) *al. in-* intimare.
(b) *deest* (b) [non] est necessarium: (c) Dationis etiam
(b) *in quibus-* in quibusdam male.
(c) *al. dati-* tamen in scriptis fieri placuit: (e) Transactio-
(c) *ones.* num etiam, quas (f) [in] instrumento recipi
(d) *al. illos* tamen convenit, non aliter vires habere sancimus, nisi
(d) *tamen* instrumenta in mundum recepta, subscriptio-
(e) *quos. me-* nibusq; partium confirmata; & si per tabellio-
(e) *lius.* nem conscribantur, etiam ab ipso completa, &
(f) *al. trans* actiones.
(f) *deest* in multis. postremò (g) [à] partibus absoluta sint: ita ut
(g) *deest.* nulli liceat priusquam hæc ita (b) præcesserint,
(b) *al. pro-* cesserint. vel à scheda conscripta (licet literas unius partis
vel

vel ambarum habeat) vel ab ipso mundo, quod
nec dum est impletum vel absolutum, aliquod
jus sibi ex eodem contractu vel transactione vin-
dicare: adeò (a) ut nec illud in hujusmodi ven-
ditionibus liceat dicere, quod pretio statuto ne-
cessitas venditori imponatur, vel contractum
venditionis perficere, vel id quod emptoris inter-
est, (b) ei persolvere. Quæ tam in postea con-
ficiendis instrumentis, quàm in his, quæ jam
scripta, nondum autem absoluta sunt, locum
habere præcipimus: nisi jam super his transa-
ctum sit vel judicatum, quæ retractari non pos-
sunt, exceptis emptionalibus tantùm instrumen-
tis jam vel in scheda vel in mundo conscriptis,
ad quæ præsentem sanctionem non extendi-
mus, sed prisca jura in his (c) tenere concedi-
mus. &c. Dat. Kalend. Junii Dno. nostro JU-
STINIANO A. II. Cons. 528.

(a) al. quod

(b) al. eis.

In quibus-
dam deest.

(c) al. te-

neri.

CONTRACTUS.] De varia vocabuli contractus signi-
ficatione multa Dd. ad tit. ff. de pact. & ad L. Labeo 19.
ff. de V. S. Non malè Accursius hic vocabulum con-
tractus h. l. generaliter pro conventionem accipi notat. Vix enim
est, ut si aliter accipiatur, ejus significatio ad donationes &
transactiones porrigi possit, cum contrahere & transigere
alias invicem opponantur. Vid. L. 1. §. conventionis 3. ff. de pact.
VEN-

VENDITIONUM.] Venditioni respondet emptio, estq; unus contractus, qui emptio venditio dicitur, quoniam in eo alius est venditor, alius emptor: atque hunc contractum potissimum respexisse Justinianum, cum hanc constitutionem conderet, multis argumentis ostendi posset, si resposceret.

PERMUTATIONUM.] Jure Rom. permutatio à traditione initium capit, conventio autem de permutando absque traditione actionem non producit *L. 1. §. item emptio 2. ff. de rer. permut.* Utrinqve difficultas. Sive enim ponamus, traditionem ex una parte factam esse, num is, qui tradidit, propterea, quod instrumentum, quod super permutatione confici partes voluere, nondum confectum aut absolutum est, forte etiam nunquam conficitur & absolvitur, nullum jus habebit? aut contra ea si pactum de permutando initum, & traditionem nec dum secutam dicamus, num pactum illud propterea, quod in scripturam receptum est, ad actionem proficiet? commoda interpretatione juvandus textus noster est. Nempe pactum de permutando ad actionem proficit, si stipulatio subjecta sit *L. ex placito 3. C. de rer. permut.* Dicamus itaque de tali permutatione s. pacto de permutando sensisse Justinianum, cui stipulatio subjiceretur, illudq; in scriptis fieri placuisse. Hic juxta legem nostram, antequam scriptura fuerit perfecta, permutatio vires non habebit.

DONATIONUM.] Donatio i.e. doni datio *L. Senatus censuit 35. §. 1. ff. de mort. caus. don.* quatenus ab Imperatore nostro inter modos acqvirendi refertur *pr. I. de donat.* traditionem rei donatæ involvit. *Vid. Vinn. ad d. pr. I. de donat. Eckolt. Tract. Pand. ad tit. de donat. §. 1.* nec promissio doni Jure Rom. ante *L. si quis argentum 35. C. de donat.* ad actionem proficiebat, nisi stipulatio esset subjecta *d. L. 35. §. f. L. hæc ratio 3. §. sciendum 10. ff. de donat. inter vir. & uxor.* Cum ergò dicta *L. si quis argentum 35. C. de donat.* biennio ferè integro nostrâ recentior sit, idem
du-

dubium esse potest, quod de permutatione movimus. Sive enim de datione intelligamus, quomodo traditio illa donandi causa facta nihil operabitur? sive de promissione, quomodo pactum illud nudum licet in scripturam redactum ante d.L. 35. ad actionem proficiebat? Dicitur itidem poterit, Imperatorem de promissione donationis causa facta sensisse, cui stipulatio fuerit subjicienda. Hodie sane postquam pactum de donando, per sæpius d.L. 35. vires ad producendam actionem accepit, optimè donatio exemplum Legis nostræ fieri potest.

QVAS INTIMARI NON EST NECESSARIUM] Sunt qui affirmativè legunt, & ita quoque Theodorus Græcus Basilicorum interpres ad *Lib. XXII. Basil. tit. i. constit. 76.* quæ summam legis nostræ exhibet. Vertit enim ἀρχαὶ δεσμεύει πράξεως ὑπομνημάτων i. e. *donatio, quæ opus habet, ut monumenta conficiantur.* Sed ipsa illa constitutio in Basilicis habet ἐλάττης τῶν φ' νομισμάτων i. e. *minores quingentis solidis.* Nempe donationes actis insinuari primus Constantinus M. iussit in *L. donatio sive directa 25. C. de donat.* verbis: *actis etiam annectendis, quæ apud Judicem vel Magistratus conficienda sunt, ubi hoc leges expostulant* (Nota: verba, *ubi hoc leges expostulant*, à Triboniano adjecta sunt, ut constat ex Cod. Theodos. ubi eadem Constantini Lex habetur *Lib. VIII. tit. de donat. 12. L. 1.* inde in Codicem Justinianum translata) Constantinum autem M. primum insinuandarum donationum autorem fuisse, benè ostendit Jacob Gothofredus in *Commentar. ad d. L. 1. C. Theodos. de donat. vers. hujus porrò insinuationis.* Causa, quæ Constantinum movit fraudes fuere, quæ in confingendis donationibus sæpè occurrere animadvertit, quibus ea ratione viam occludere voluit, ut constat ex *L. data jampridem 27. Cod. eod.* quæ ejusdem Constantini est. Porrò insinuandi necessitatem Principes ad eas donationes, quæ majores fuerint ducentorum solidorum, restrinxisse clarè pronunciat Justinianus in

B

§. alie

§. *alia autem 2. l. de donat.* Ad quem locum Vinnius in Commentar. putat, quantitatem illam ducentorum aureorum L. Cincia fuisse definitam; de qua Cincia L. sic Ulpianus, *Fragm. tit. 1. pr. imperfecta Lex est veluti Cincia, quæ supra certum modum donari prohibuit, exceptis quibusdam cognatis.* Sed modum illum Ulpianus non definit, nec ullo argumento, illum ducentorum aureorum fuisse, probari potest. Et quid Lex Cincia ad insinuationem donationum, quam à Constant. M. demum introductam ostendimus, cum, Cinciam Legem liberâ Republicâ latam, satis constet? vid. Jacob. Gothofredus Commentar. ad *L. juxta D. Pii 4. C. Theodos. d. t. de donat. vers. nunc de L. Cincia.* Quid quod ipse Justinianus *allegato loco* non ad legem aliquam, sed ad Principum dispositiones quantitatem illam ducentorum solidorum refert? ut probabilior sit laudati Gothofredi sententia in Commentar. ad *L. ult. C. Theod. tit. de sponsal. & ante nupt. donat. 5. Lib. III.* Justinianum Theodosium juniorem intellexisse, qui in ipsa illa *L. ult.* actorum confectionem in donatione ante nuptias, quæ intra ducentorum solidorum quantitatem esset, remisit. Probat hanc Gothofred. sententiam *L. sancimus 34. C. de donat.* in qua Justinianus, dum quantitatem illam ducentorum solidorum ad trecentos solidos extendit, ut communes donationes hac in parte, donationibus ante nuptias similes sint, constituit, verbis: *sancimus, omnem donationem, sive communem, sive ante nuptias factam, neque ad trecentos solidos cumulata, non indigere monumentis, sed communem formam habere: ut non ad ducentorum solidorum summam teneat; sed in hujusmodi observatione similes sint, tam communes, quam ante nuptias donationes.* Ex quibus non obscure colligi potest, necessitatem insinuandi primum in donationibus ante nuptias intra certam quantitatem remissam: idq; jus postea ad donationes communes extensum fuisse. Cæterum insinuationis necessitatem
Justi-

Justinianus ad extremum usque ad quingentos solidos remisit
L. penult. §. ult. C. d. t. de donat. Atque hoc est, quod Basilica
verba nostri textus: *donationum, quas intimari non est necessa-
rium, minores quingentorum solidorum* interpretantur. Rati-
onem autem cur Lex nostra saltem ad donationes quingentis
solidis minores pertineat, eam reddit Thalelæus *in scholiis ad
d. locum Basilicorum*: quia si donationes majores sint quingen-
tis solidis, ea, quæ in hac lege continentur, non sufficerent
ad earum validitatem, sed insinuatione præterea opus foret.
Posset & illud dici, quod si majores essent quingentis solidis,
adeoq; actis insinuandæ, nulla dubitatio de deliberata dona-
toris voluntate foret, qui eam apud acta & in judicio declara-
verit, nec opus foret exigere, ut scriptura desuper conficiatur,
cum Acta absque scriptura confici non possint.

DATIONIS ETIAM ARRARUM] Arra & arrabo à Græ-
co ἀρραβών & hoc ex Hebræo ערבון Gen. 38. vers. 17. à Rad.
ערב miscuit, item spondit: unde arra & arrabo meritò
inter sordida vocabula referuntur à Gell. *Lib. 17. Noct. Attic. c. 2.*
Quid autem est *contractus dationis arrarum*? sanè arram vel
arræ dationem verum contractum haud esse, post Martinum
antiquum Glossatorem communiter hodiè placuit, teste Lau-
terbach. *Tract. de arrat. b. 14.* Et nos *contractus* vocabulum
conventionem in genere supra interpretati fuimus. Num ergò
contractus dationis arrarum conventio de dandis arrhis est?
sed talem conventionem in scriptis fieri nemo forte fando ac-
cepit; & solet arræ datio non futuræ conventioni præmitti,
sed postquam conventum est, accedere *L. quod sæpè 35. pr. ff. de
contrah. emt.* Sunt qui *dationes*, non *dationis* legunt, quibus
verba, quæ sequuntur *vel alterius cujuscunq; causæ*, obstant;
quæ si *dationes arrarum* legamus, commodam constructio-
nem non habent; & præterea, quod dici non potest, datio-
nem

nem arrarum, si instrumentum desuper fieri placuerit, vires nullas habere, nisi instrumentum in mundum receptum & subscriptione confirmatum aut partibus absolutum sit; cum ipsa hæc Lex in ultimis verbis doceat, si arræ datæ sint, sive in scriptis, sive sine scriptis, eas, si emtio venditio non procedat, ex parte emtoris amitti, ex parte venditoris verò duplicatas restitui debere. His difficultatibus utrinque pressi, commodissimam eam explicationem putamus, ut *contractus dationis arrarum* conventiones (nempe in scripturam recipiendas) quibus arræ datio accessit, interpretemur. Video enim etiam illos, qui arræ dationem effectum istum, ut poenitere liceat, habere negant (quæ communis hodiè & recta sententia est,) id nihilominus admittere, adeoq; concedere arris etiam datis ab emtione - venditione recedere licere, si hanc in scriptis fieri placuerit, scriptura autem nondum perfecta sit, & emtor arram datam amittere, aut venditor duplicatam restituere velit. Lauterbach. *d. tract. th. 102.*

ALTERIUS CUJUSCUNQUE CAUSÆ] Causa h.l. generaliter *rem* vel *negotium* significat, ut in *L. certi condictio 9. pr. ff. si cert. pet. L. quod in heredem 9. §. 1. ff. de tribut. act. L. obligari 9. §. pupillus 2. ff. de auct. tutor. L. uno 18. ff. de acceptil.* neque specialis illa vocabuli *causæ* acceptio in *L. Jurisgentium 7. §. sed & in alium 2. ff. de pact.* (ubi causam interpretantur factum aliquod præter solum partium consensum, quod æquitate obligationis sustineat,) huc pertinet. Quod autem cujuscunque causæ contractus s. conventiones hic nominantur, intelligendum est quatenus conventiones istæ intra nudi consensus fines consistunt. Quod si enim res intervenerit v.g. in mutuo pecunia data, aut in deposito res fidei depositarii commissa sit, licet desuper scripturam confici placuerit, absurdum tamen fuerit statuere, nullum jus mutuo dantem, aut deponentem habere, antequam scriptura ista fuerit perfecta.

fecta. Forte enim mutuo accipiens, aut depositarius curaret ne unquam scriptura conficiatur, aut confectam ipse nunquam subscriptione sua confirmaret; si ea ratione repetitionem mutuo dati, aut depositi effugere posset.

QVAS TAMEN] Commodior lectio videtur; *illos tamen quos.*

IN SCRIPTIS FIERI PLACUIT] Verba ista singula, quid significant, cuius per se patet. Phrasin autem integram & quando dicendum sit contractum in scriptis fieri placuisse, in quo tota hujus L. difficultas vertitur, peculiariter sequenti capite exponemus.

TRANSACTIONUM ETIAM] Transactio est de re dubia & lite incerta neque finita, aliquo dato vel retento seu promisso; decidenda conventio *L. 1. ff. de transact. L. transactio 38. L. transactionis 7. C. eod.* Unde vocabulum *contractus* initio nostræ legis pro *conventionem*, ut diximus, positum, transactioni etiam convenit. Mavult tamen Donell. *Commentar. ad nostram L. Transactiones* legere, quod admodum improprie *contractus transactionum* dicatur, cum per transactionem potius distrahatur, quam contrahatur negotium.

QVAS IN INSTRUMENTO RECIPI CONVENIT] Instrumentum ab eo, quod causam instruit, dictum *l. 1. ff. de fide instr.* In genere quidem omne genus probationis denotat, s. per testes illa fiat, sive per scripturam *d. L. 1. L. notionem 99. §. fin. ff. de V. S.* fere tamen de illo probandi modo, qui per scripturam fit, accipi solet *L. exigere 65. ff. de judic. l. 1. C. de dilat.* Idq; ipsa titulorum in C. & ff. de testibus. & de fide instrumentorum. distinctio arguit. Solet in hac acceptione, quæ huic etiam loco propria est, dividi in publicum & privatum, idq; argumento nostræ legis *Dn. Struv. in Syntag. J. C. Exerc. 28. th. 22.* Cæterum de phrasi, quando transactiones in instrumento recipi convenerit, dicemus *capite sequenti.*

NON ALITER VIRES HABERE SANCIMUS] Hæc
verba explicantur infra vers. ut nulli.

INSTRUMENTA IN MUNDUM RECEPTA] Mundum
à munditie dictum constat. Quando instrumentum in mun-
dum receptum (Germ. ins reine geschrieben) dicatur, nemo
puto ignorat: quamvis phrasis illa forte in jure Justiniano
amplius non occurrat. Basilica καθαρόν verterunt; & Justinia-
nus in *Nov. de tabellionibus* 44. c. ult. χαίρειν καθαρόν *puram*
chartam appellavit.

SUBSCRIPTIONIBUSq; PARTIUM CONFIRMATA]
Partes vocant] Cui qui invicem contrahunt, aut litigant, unde
pars adversa in *L. cum te fundum* 6. C. de pact. inter emt. & ven-
dit. Porro subscriptione nominis sui approbare quem, quod
subscripsit, dudum receptum est, ac etiamnum usitatum *L.*
sicut 8. §. non videtur 15. ff. quibus mod. pign. solv. I. si ego 9. §. ce-
terum 3. ff. de jure dot. L. ult. §. sin autem 2. C. de jure deliber.
modo tamen tenorem scripturæ legerit, aut alias perceperit
subscribens *L. ult. C. plus valere quod agitur* & c. Atque tunc
subscribentem subscripta approbare in tantum verum est, ut,
subscribentem quasi per compendium totam scripturam sua
manu confecisse intelligi, tradant *Felinus in c. 2. num. 2. X. de*
fide instrumentorum, & plures allegati in *Barbos. locuplet. lib.*
17. c. 60. n. 1. scilicet si scripturæ contextus id ferat v. g. si scri-
ptum sit, *Ego Titius notum facio* & c. Cæterum si approbatio
illa interpretationem admittat, ut aut obligationem scriben-
tis inducat, aut non inducat, tunc, quoniam jura proniora
sunt ad liberandum, quàm ad obligandum *L. Arianus* 47. ff. de
O. & A. ea capitur interpretatio, quæ obligationem excludit.
Hinc cum, qui ut testis subscribit, non videri consensisse in
contenta scripturæ arg. *L. Titia* 34. §. *Luciū* 2. ff. de legat. 2. com-
muniter statuunt. vid. *Tabor in Barbos. l. c.* In casibus de qui-
bus nostra *L. loquitur non potest non videri* subscribens con-
sensisse

7
sensisse & obligare se voluisse, cum id omnino actum sit
PER TABELLIONEM] Tabellio à tabulis in quibus cera
illitis antiqui scribebant, dictus Græcis hic & alibi constanter
συμβολαίων γράφοις vertitur: à quo tabularium differre Nov. de
tabellionibus 44. pr. & Nov. de instrumentorum cautela 73. c.
penult. satis arguunt. Nempe Tabularii publico ministrabant
s. circa judicialia s. circa pecunias & rationes. Peretz ad tit. C.
de tabular. scribeb. Logograph. in X. Jacob Gothofr. commentar. in C.
Theod. ad L. 1. tit. de tabular. Logographis & censual. 2. Lib. VIII.
versic. Tabularii. Erant olim servi L. non aliter 18. ff. de adopt.
junct. Theoph. in §. cum autem impubes 3. I. eod. qui verba §. i-
stius personæ publicæ h. e. tabulario explicat: scilicet, ut per eos
cives acquirere possent, vid. L. si pupillus 2. ff. rem pupilli vel
adoleſcentis salu fore. Sed postea ut liberi homines illi muneri
præficerentur ab Arcadio & Honorio in L. Generali lege 3. C. de
tabular. scribeb. & c. in X. constitutum est. Mansit tamen mos,
ut civium loco intervenirent. Cujac. Commentar. ad tres poste-
riores libros Cod. tit. de decurionibus in X. ad L. universos 15. in
fin. Unde quoque esse videtur, quod tabularii in allegg. binis
Novell. 44. & 73. adhibiti legantur, qui literarum imperito-
rum nomina instrumentis subscriberent. Appellantur condi-
tionales in L. scripturas II. C. qui potiores in pign. & c. eò quod
conditione (quæ vox certum hominum statum denotat in L.
Heres institutus 32. §. ult. L. sed si de sua 34. ff. de acquirend. vel
omittend. hered. & L. cum scimus 22. C. de agricol. & censit. in
XI.) sua adstricti tenerentur. vid. Jac. Gothofr. in Commentar.
Cod. Theodos. ad L. utilitate suadente 3. tit. de Numerariis actua-
riis & c. I. lit. B. Ab his tabulariis itaque diversi erant Tabelli-
ones, qui pragmatici etiam dicuntur in L. moris est 9. §. non
nunquam 4. ff. de pœnis & à Cujac. d. l. publici contractuum &
testamentorum scriptores definiuntur. Suidæ in voce *ταβελλιων*
& in voce *περισκόσι ἀμυστηδός* qui omnes civium scripturas perficit:
(h. e.

h.e. gestis civium legalem formam inducit, illaq; in scripturam redigit:) quem & νομικὸν i. e. legalem appellari ibi monet. Et sanè Tabelliones juris studiosis i.e. Judicum Assessoribus ac Advocatis junguntur in *d. s. 4. l. 9. ff. de pœn.* videantur plura de Tabellionibus apud Jac. Gothofr. *Commentar. in Cod. Theod. ad L. universos 3. tit. de decurionibus l. lib. XII.* Hodie Notarios publicos dici constat, Peretz *ad tit. C. de tabellariis scribis & c. in X. num. 10. Tholos. in Syntag. Jur. lib. 47. C. 42. n. 4.* Notarios verò, qui scribæ erant & prius dicebantur, ex eo appellatos, quod notis non literis scriberent celeritatis gratia *L. Lucius Titius 40. pr. ff. de militar. testam.*

ETIAM] h. e. præterquam quod in mundum recepta esse debent. Solent namque Notarii, antequam instrumentum solenne conficiant, brevibus negotium, prout geritur, in chartam conjicere, quam Protocollum vocant, alio plane, quam à Justiniano vocabulum πρωτοκολλον in *Novell. de Tabellionibus 44. c. ult.* adhibetur sensu. Ibi enim docente Cujacio *ad d. Novell. in fin. & Dion. Gothofred. ad inscriptionem illius* denotat adnotationem in extremo chartæ, quæ declarabat, quo comite largitionum (sub cujus cura erant chartariæ) quo tempore & à quo charta ista esset confecta: quam abscindi ibi vetat Justinianus, eo, quod non raro falsitas instrumenti ex isto Protocollo fuerit detecta. Quo pertinet, quod ibidem refert Cujacius, Lutetiæ Parisiorum Senatum aliquando chirographum ex die in eo adscripto, quo nondum ejus notæ charta ulla in rerum natura fuerat, certissimo argumento quasi falsum improbasse: ac mihi quoque retulit Magnif. Dn. Ordinarius noster D. Caspar Zieglerus, Parentem suum sibi cognominem, celebrem olim apud Lipsienses causarum Patronum, eodem argumento magnæ summæ, quam chirographum præ se ferebat, periculo clientem liberasse. Sed hæc obiter.

AB

AB IPSO COMPLETA ET POSTREMO A PARTIBUS
ABSOLUTA SINT] Completio Græcis *ᾠλήρωσις*, & absolu-
tio Græcis *ἀπόλυσις* hîc & in Novell. de *Tabell.* 44. c. 1. di-
stingvuntur, quæ tamen in pr. *d. Nov.* confundi videntur.
Quid vocabulis istis significetur, non adeo obvium est. Glossa
instrumenta absoluta *subscripta à partibus* interpretatur. Sed
partium subscriptionem in instrumentis à Notario confectis
requiri, nec usus servat, nec ullo juris textu probari potest.
Neque enim cap. *sed & si instrumenta* 5. Novell. de *instrumen-*
torum cautela & fide & c. 73. cum cap. *seq.* quicquam tale ha-
bet. Rectius itaque Aldrobandinus & Vinnius ad pr. *I. de emt.*
vendit. absoluta interpretantur partibus prælecta, atque sic
ab ipsis approbata. Nempe ad officium Notarii pertinet, ut
contenta instrumenti, qualia sunt pacta, renunciationes
& clausulæ &c. partibus prælegat, si minus intelligant,
exponat, atque illarum consensum desuper exquirat.
Kaiser Maximiliani Ordnung zu Unterrichtung der ofnen No-
tarien &c. Zu Colln de A. 1512. §. Dann nachdem &c. ibi: Dann
nachdem die Verwilligung und Meinung des / der also vor ihm
handelt und contrahiret / ein wesentlich und substantial Stück
ist / desselben contracts oder Handels / und aller andern Dingen
daran sich die Partheyen vereinigen und übereinkommen / ob sie
gleich von Gewohnheit darben geseß würden / und dann solcher
consens und Verwilligung nicht gestreckt werden mag auf das
jenige / das einen nicht wissend ist / so erfordert die Nothdurft / daß
ein Notarius vor ihm und dem Zeugen zum wenigsten summa-
riè den Partheyen erzehle und lese die pacta verzicht und jede
Clausseln / darauf die Kraft und Macht der Handlung vor ihm
gesehehen / gestellet were / und den Consens und Verwilligung das
rauf aussprechen lasse &c. Und ammeisten und insonderheit ist
solches zuhalten in den contracten und Händeln / darinnen zu ih-
rer substanz die Schrift gehörig: als denn erfordert die Nothdurft /
C daß

daß alle und jede Puncten den Partheyen und Zeugen von Wort zu Wort vorgelesen werden &c. Bart. in L. *si quis ex argentariis* 6. §. *si initium* 6. ff. *de edendo*. Felin. in c. 1. x. *de fid. instrum.* Cæterum absolutio s. *ἀπόλυσις* instrumenti in L. nostra completionem instrumenti sequitur, sed in d. Nov. *de Tabell.* 44. quæ recentior est, c. 1. expresse præmittitur, verbis juxta Haloandri versionem (vulgata parum sani hic habet.) *Nos toti universitati ex eo opem ferendam & in commune legem ad omnia pertinentem conscriendam esse putavimus, ut tabelliones, qui ei officio præsentent, ipsi per se omnibus modis & instrumenti conscribendi mandatum accipiant, & cum absolvitur, intersint: neq; aliter summa chartæ manus imposita intelligatur, nisi hæc ita confecta sint.* In Græco: *αὐτὰς δὲ ταῦτῶν ἐκ παντὸς τρόπου ἐπιτάττειν τὸ συμβόλαιον, ἢ ἵνα τε ἀπολύσιτο παραγίνεσθαι καὶ ἢ ἄλλως ἐπιτίθεναι τῷ χαρτῇ τὴν πλήρωσιν πλὴν εἰ μὴ ταῦτα πραχθεῖν:* Hanc instrumenti completionē diversam à conscriptione instrumenti, mundatione (ut sic loquar, hodie ingrossationem, die ingrossirung, vocant) & absoluteione esse ex textu nostro & hæctenus dictis constat. Quæritur autem quomodo olim completa fuerint instrumenta? si ex hodiernis antiqui mores censendi sint, dixerim, subscriptionem Notarii completionē eam esse, quæ in instrumento solenni necessaria est, *Anton. Fab. Lib. 4. Cod. tit. 16. de fin. 21. dict. Ordinat. Maximil. I. de Notar. de A. 1519. §. und nachdem. ibi: Und nachdem von gemeinen Rechten brauch/übung und Gewohnheit eingeführet ist/ daß in aufrichtung der offnen instrumenten und ihrer solennitäten die Form gehalten: nemlich daß im anfang nach anruffung göttlichen Nahmens/ von dem alle Gutthat kömmet/ die Jahrzal unsers H. yls/ Römisch Zinszahl/ indictio genant/ der Nahme des obersten Fürsten: darnach Monat/ Tage/ Stund/ Mahlsteff und an welchen Orthe derselben: dann der Inhalt beschehener Handlungen/ zu dem die Zeugen darzu genommen/ derer aller Nahz*

7
Nahmen und Zunahmen klärlich beschrieben / und zuletzt das
Signet und Unterschrift der Notarien / die allweg dar-
zu erbeten und gefordert / und von derselben bittung oder erfode-
rung anzeigung gethan / gesetzt werde / darumb so gebieten und
ordnen wir dieselbe Form furthün in acht zu haben / &c. adeo, ut
quamvis Notarius alii mundum scribendum committere pos-
sit, ipse tamen subscribere teneatur d. Ord. Maximil. I. §. und
wiewohl. ibi: und wiewohl von Gewohnheit einen Notarien ge-
stattet / wenn er daran verhindert wird / durch einen andern ge-
treuen sein instrument / so er begriffen und compliret hat / in-
grossiren zulassen / also / daß er solches nachmals selbst unter-
schreibe / so soll er doch &c. in seiner subscription von eines an-
dern ingrossirung bezeugen. (Obiter notamus, Imperatorem
Maximil. h. l. completionis vocabulo pro eo, quod extensio-
nem aliàs dicimus, uti. Solent enim Notarii in Protocolis
non omnia verba perscribere, sed ad ea, quæ vel ex natura ne-
gotii, vel ex stylo instrumentorum subintelligi possunt, signi-
ficanda & cæterationibus uti: Unde illa Itali lecto surgentis
matutina precatio ut custodiretur da furia de' villani, da
guazambaglio de' Medici, & da cetere de' Notaji, apud Tho-
los. Synt. Jur. Lib. 47. c. 42. n. 5. Formulas talium instrumento-
rum, ut in ipsis Notariorum Protocolis concipiuntur, quæ
cæterata vulgo vocant, videat cui lubet apud Autorem Artis
Notariatus Tom. 2. p. m. 354. seqq. Has itaqve & cæterationes po-
stea cum solenne instrumentum conficitur, complent, quod,
quando fit, communiter extendere instrumentum dicuntur,
Imperator Maximil. autem complere vocavit. Sed quo mi-
nus vocabulum *completa* eo sensu ab Imperatore Justiniano
adhibitum dicamus, præmissa vetant, quæ ante completio-
nem instrumentum in mundum receptum dicunt, quod
mundum necessariò extensio præcedit.) Et quoniam, si quis
nudū nomen subscripserit, sciri non potest, an tanquam No-
tarius

tarius, an verò ut testis vel privatus alius subscripserit, cum & alii, quam Notarii, possint conficere scripturas sc. privatas, & Notarii etiam non semper conficiant publicas, hinc præterea exigunt, ut exprimat, quod tanquam Notarius subscripserit. Lucas de Penna in *L. Generali* 3. *C. de tabellion. in 10.* Formulæ variæ sunt. Nos binas subjiciemus v.g. Latinè. *Ego N. N. Imperiali auctoritate Judex ordinarius, Notariusq; publicus vocatus & rogatus prædictis omnibus interfui & in fidem præmissorum me subscripsi, signumq; meum apposui.* Germanicè. Und ich N. N. aus Kayserslicher Macht und Gewalt geschwornen Notarius hiemit uhrkunde und bekenne / daß nach dem ich diesen allen / wie obstehet / persönlich beygewohnt / solches gelesen / und angehört / ich darüber gegenwertiges instrument begriffen / hierzu insonderheit requiriret und erbethen. *Cæterum ad completionem (uti nos vocabulo isto utimur) instrumenti etiam pertinet, ut Notarius sigillum apponat.* Ordinat. Maximil. §. *supra allegato* und nachdehnt &c. *verbis* zuletzt das Signet De quo Bart. in §. *si initium* 6. *L. si quis ex argentariis* 6. *num. 32. ff. de edend.* scribit, omnes Dd. nullo excepto in hoc conc ordare, quod hoc sit de substantia publici instrumenti. Solet autem certus sigilli character unicuique Notario, quando creatur, attribui: unde quarunt Dd. si fortè Notarius instrumentum non caractere illo sed sigillo suo privato signavit, num sustineri possit. Et invalidum esse decidit Sereniss. Elect. Joh. Georg. II. in *Decis.* 20. verb. Worinnen eines Notarii Ambt und Verriehung bestehet / das ist in Kaysers Maximiliani Ordnung de An. 1512. und andern Reichsabschieden umbständlich beschriben: Nachdem nun darinnen bey verfertigung der instrumenten unter andern solennitäten zuletzt des Notarii Signet erfordert / seines Pitschaffts aber nicht gedacht / sondern ihm vielmehr ausdrücklich verbothen wird / sein gewöhnlich Signet ohne Gewalt des Richters und aus redlichen ursachen nicht zuverwandeln / ändern /

dern / oder mit eines andern Zeichen sein instrument zuzeichnen; auff welche Käyserl. Ordnung auch alle Notarii zuschweren pflegen: So ist unser ernstlicher Wille und Meinung / daß dieser vorgeschriebenen Form / ungeachtet etliche Rechtslehrer dieselbe nur pro forma accidentali halten wollen / genau nachgegangen / und wann ein Notarius dawieder handelt / und in sachen / darzu er als ein Notarius erfordert und gebraucht worden / bey auffrichtung eines instrumenti nicht sein bey den Notariat - Amte erlaubttes Signet, sondern nur sein privat Pitschafft allein gebrauchet / dasselbe vor unkräftig gehalten / und er nach gelegenheit der Sachen Wichtigkeit / willkührlich bestraffet werden solle.

Tandem de subscriptione testium, num ea necessaria sit, & ad completionem instrumenti pertineat, dicendum est. Equidem ante Nov. de instrumentorum cautela & fide 73. ad actum, qui coram tabellione gerebatur; extra certos casus testes requisitos fuisse jure Justinianæo forte probari non potest. Post promulgationem verò dictæ Nov. res dubium non habet, propter cap. in d. Nov. sed & si instrumenta s. ibi: sed & si instrumenta publice confecta sint, licet tabellionum habeant supplementum, adjiciatur & eis, antequam compleantur (sicut dictum est) testium ex scripto presentia. Cui convenit Ord. Maximil. §. supra alleg. und nachdem. ibi: die Zeugen darzu genommen. Sed an ipsorum subscriptio necessaria sit quæritur. Et non esse necessariam communis sententia habet, Bal. & Dd. in L. in donationibus 31. C. de donat. Wesenbec. paratit. de fide instrum. n. 5. ibiq; Bachovius & Hahn. quam Imperator Maximil. etiam sequutus videtur: nullibi enim in sæpius alleg. Ord. sua pro informatione Notar. illam subscriptionem exegit. Sed contraria sententia, subscriptionem nempe testium necessariam esse, quam etiam defendit Bachov. d. l. allegato textui Novella omnino convenit. Notari velim verba: testium ex scripto presentia Græc. ἵν' ἐν γραμμασι τῶν μαρτύρων, αἰς εἰρηται, wag-

παρσίων, cum primis verba ὡς ἐστὶν α, sicut dictum est, quibus cap.
superius sed & si quis 2. respicitur, in quo de testibus expresse
dicitur, veniant & propriis (NB.) subscriptionibus attestentur.
Unde cauti moderni nostri Notarii, quoties instrumentum
super actu coram ipsis gesto conficiendum est, testes non tan-
tum actui quando geritur, ut interveniant, sed & instru-
mento ut nomina sua subscribant, sedulo curant. Atque hæc
de absolute & completionem instrumentorum.

[SCHEDA] Vocabulum hoc à ἰσθῆ f. Latino scindo derivat
Cujacius in *Exposit. Nov.* 44. sed allusio potius est: neque enim
Græcum Jod in Latinum E mutari solet. Significat autem
tabellam, aut papyrum, vel simile quid, in quo tumultuarie
scribimus. Diminutivum ejus schedula. Unde Germanicum
Zul.

[LICET LITERAS UNIUS PARTIS VEL AMBARUM
HABEAT] Quod fit quando summa negotii capita in char-
tam conjiciuntur, cui partes vel ambæ, vel alterutra (contra
quam sc. altera agere intendit,) subscribunt. Punctationes
vovamus.

[IMPLETUM VEL ABSOLUTUM] Impletum per sub-
scriptionem partium, si sit privatum instrumentum. Abso-
lutum h. e. partibus prælectum atque sic ab ipsis tacite vel ex-
presse approbatum, si sit publicum. Cæterum absolutum hic
ponitur quasi ultimum ad instrumenti publici perfectionem
requisitum; quod verò hodie completio instrumenti est, ut
supra diximus.

[ALIQUOD JUS SIBI EX EODEM CONTRACTU VEL
TRANSACTIONE VINDICARE] Si nulli parti licet ali-
quod jus sibi ex contractu illo vel transactione vindicare, se-
quitur quod poenitentiae locus sit, & utrique parti à contractu
vel transactione recedere liceat, ut loquitur Imperator in *pr.*
de emt. & vendit.

HU-

HUJUSMODI VENDITIONIBUS] Diximus supra Imperatori contractum emtionis vendit. potissimum in mente fuisse, cum hanc constitutionem conderet.

PRETIO STATUTO] *Emtio venditio contrahitur, simul atque de pretio convenerit*, ait Imperator in *pr. l. de emt. vendit.* & Paulus in *L. i. §. item emtio 2. ff. de rer. permut. Emtio venditio nuda consentientium voluntate contrahitur.*

CONTRACTUM VENDITIONIS PERFICERE] Sc. tradendo rem venditam. Alias distinguitur inter perfectionem emtionis-venditionis, ejusq; adimpletionem s. consummationem. Et perfici dicitur emtio-venditio, quando conventum est & pretium statutum *L. inter patrem 2. §. i. ff. de contrah. emt.* Adimpleri verò quando pretium numeratum & res tradita *pr. l. d. tit. ibiq; Vinn. n. i.* Sed hinc Imperator verbo *perficere* pro *adimplere* usus est.

ID QVOD EMTORIS INTEREST] *Interesse alicujus* Paulus definit in *L. si commissa 13. ff. ratam rem haberi §. c. quantum ipsi abest quantumque lucrari potuit*, h. e. ex damno perperesso & lucro intercepto.

Cæterum ex eo, quod hic dicitur, venditori necessitatem imponi, vel contractum venditionis perficere, vel id, quod emtoris interest, ei persolvere, vulgo colligunt, venditorem præcise ad rem tradendam (i. e. possessionem ejus in emtorem transferendam *L. ex emto ii. §. & in primis 2. ff. de act. emt. & vendit.*) non teneri. Nempe inter antiquos Glossographos Johannem & Martinum cœpta ac etiamnum agitata controversia est, num venditor præcise tradere teneatur rem venditam, an verò præstando interesse liberetur: quorum illud Martinus, hoc Johannes asseruere. Longum foret singulorum argumenta, & quid utraque pars ad illa referat, hic recensere. Videantur ea ap. *Bachov. ad Treutler. vol. i. disp. 28. §. 2. lit. c* & *Wissenbach. Disp. ad Pandect. 37. §. 2.* qui Johannem item-

itemq; apud Zoef. ad tit. ff. de act. emt. & vendit. n. 12. seqq. & Vinn. Commentar. ad pr. I. tit. de emt. vend. n. 3. sqq. qui Martinum sequuntur. Atque horum sententia nobis quoque semper analogiæ juris magis convenire visa est. Cum enim emtor agat ad rem tradendam *L. exempto II. pr. & §. I. ff. de act. emt. & vendit.* adeoq; iudex, ut sententia libello sit conformis, venditorem ita condemnare debeat *L. ut fundus 18. ff. comm. divid. L. ult. C. de fideicom. libert.* sufficiens differentiæ ratio dari nequit, cur ab eo, qui restituere iussus iudici non paret, manu militari officio iudicis possessio transferenda sit *L. qui restituere iussus 68. ff. de R. vind.* contra eum verò qui tradere iussus non paret, eadem ratione procedi non possit. Estq; hæc Martini sententia praxi etiam recepta, ut ipse adversæ patronus Wissenbach. *all. l.* fatetur. Qui Johannem sequuntur (moti cum primis, ut videtur, illo argumento, quod rem tradi ad obligationes faciendi pertineat, *L. stipulationes 72. pr. ff. de V. O.* in obligationibus faciendi autem ita jus sit, ut si non fiat, quod promissum est, reus in pecuniam numeratam s. id quod actoris interest, condemnetur, *L. si quis ab alio 13. in fin. ff. de Re jud.* Ad quod responderi solet, ex obligatione faciendi tunc in id, quod interest, reum condemnandum esse, si obligatio præcisè factum rei exigat, nec per æquipollens adimpleri possit v. g. tabulam pingere, monumentum exstruere: secus verò se rem habere, si obligatio factum ipsius promissoris non exigat, imò quodammodo mixtam naturam habeat & de obligatione dandi participet, qualis illa de re tradenda sit. Sic obligatio restituendi i. e. retro statuendi Goëdd. ad *L. plus est 22. ff. de V. S. n. 2.* etiam factum continet, ac nihilominus à non restituente manu militari res aufertur, ut supra ex *L. qui restituere iussus 68. ff. de R. V.* notavimus. Possset etiam dici, textum in *L. si quis ab alio 13. ff. de Re jud.* qui ex obligationibus faciendi reum in pecuniam numeratam condemnari vult

vult, de illis faciendi obligationibus loqui, quibus aliquid non fieri promissum est, uti ex exemplo ibi adducto, in quo quis promisit *prohibere se ut aliquod damnum stipulator patiatur*: contra quod promissum si quid factum sit, cum factum infectum fieri nequeat, necessario ad pecuniariam condemnationem deveniendum esse:) inter alia argumentum ex nostro textu petunt, quasi arbitrio venditoris permittatur, num rem tradere, an verò id, quod emtoris interest, ei persolvere malit. Sed tantum abest, quicquam ex hoc textu pro Johanne colligi posse, ut contra ea firmum pro Martino argumentum præbeat. Loquitur enim Imperator per *υειωσιν*, & dicit: *adeo, ut nec illud in hujusmodi venditionibus liceat dicere, quod pretio statuto necessitas venditori imponatur &c.* quod satis certo argumento est, ex contractu venditionis graviolem etiam quam hanc, sc. ut aut rem tradat, aut interesse persolvat, obligationem dari, quæ nulla alia, quam præcisa tradendi necessitas esse potest.

IN POSTEA CONFICIENDIS INSTRUMENTIS] Le-
ges futuris formam dare negotiis satis claret.

QVÆ JAM SCRIPTA NONDUM AUTEM ABSOLUTA SUNT] Instrumenta à Tabellione confecta, quæ *αγορασια* s. forensia itemq; publica vocantur, absolvi dici, quando partibus præleguntur, sicq; tacito vel expresso consensu ab ipsis approbantur, idq; olim tempore nostræ constitutionis ultimum in instrumento publico conficiendo fuisse, hodie vero hanc absolutionem ejus completionem præcedere supra tradidimus: de quibus adeo Imperator hic loquitur. Idem tamen procul dubio in instrumento privato nondum in mundum recepto, aut subscriptionibus partium confirmato, & multo magis in contractu vel transactione tantum conventis, & plane nondum in scripturam redactis, modo tamen contractum illum vel transactionem in scriptis fieri placuerit,

D prop-

propter identitatem rationis obtinebit. Cæterum de negotiis pendentibus Imperator hic loqui videtur, juxta *L. Leges & constitutiones 7. C. de LL. & constit. Princ. & c. Leges & constitutiones futuris certum est dare formam negotiis, non ad facta præterita revocari; nisi nominatim & de præterito tempore, & ad huc pendentibus negotiis cautum sit.* Equidem communis sententia juxta analogiam rationis recte Legem novam præsentem etiam casus comprehendere statuit, adeoq; pendentia negotia in *d. l. 7.* interpretatur, quæ non nunc primum, dum lex promulgatur contrahuntur, nec ante legis promulgationem absoluta sunt, sed jam ante contracta nec dum juxta antiquas leges decisa sunt. vid. Goëdd. ad *tit. ff. de verb. sign. L. verbum oportebit 8. n. 6.* Tabor in Barbof. locupl. *lib. 10. c. 10. n. 40.* Sed de eo non est, ut hic solliciti simus, cum expresse Imperator constitutionem hanc suam in negotiis pendentibus locum habere velit. Imò si accuratè rem putemus, de præsentibus non tantum, sed & præteritis Imperator hic loquitur negotiis. Omnino enim contractus & transactiones, de quibus Imperatori agere propositum, ante hanc constitutionem perfecti erant, modo utriusq; partis consensus intervenisset, ut eos in scriptis fieri placuisset, aut desuper confectum instrumentum nondum absolutum esset.

NISI JAM SUPRA HIS TRANSACTUM SIT VEL JUDICATUM, QUÆ RETRACTARI NON POSSUNT Non est dubium, si contractus, quem in scriptis fieri placuerit, aut transactio, quam instrumento recipi convenerit, fuerint adimpleta v. g. ex permutatione res utrinque præstita, ex transactione liti renunciatum, & pecunia soluta, Imperatorem talia, utut scriptura desuper confecta haud fuerit absoluta, retractari non voluisse; nimis enim quies subjectorum fuisset convulsa. Sed si nihil adhucdum præstito una parte conventionis placitum urgente, altera verò illi stare recusante,

te,

te, aut conventum ita fuisse negante scriptura nondum absoluta producta fuisset, Imperator illam vim habere noluit. Excepit verò, si forte super firmitate conventionis controversia jam orta vel per sententiam vel per transactionem sopita esset, quos duos casus excipere Imperatori nostro, quoties legem novam s. ad presentia s. ad præterita negotia pertinere vult, solenne esse ex *L. sancimus res 22. C. de SS. Eccl. & L. unic. C. de contract. judicium &c.* patet. Et rem quidem judicatam, quoniam publicè interest, ut suus vigor, suaq; autoritas rei judicatæ constet *L. Servo invito 62. §. cum Prator 2. ff. ad Scf. Trebell.* transactionem vero, quoniam ejus non minor, quam rei judicatæ autoritas est *L. non minorem C. de transact.*

EXCEPTIS EMTIONALIBUS TANTUM INSTRUMENTIS JAM VEL IN SCHEDA VEL IN MUNDO CONSCRIPTIS] In Scheda si privatum, in mundo si publicum sit instrumentum. Cæterum idem juris erit si emtio venditio prorsus nondum in scripturam sit redacta, scilicet de qua tamen, eam in scriptis fieri, placuerit.

PRISCA JURA IN HIS TENERE CONCEDIMUS] Quæ non attento, Scriptura, quam desuper fieri placuit, in mundum sit redacta & à partibus subscripta, sc. privata, aut, si publica, absoluta necne, pretio statuto necessitatem imponunt, emtori quidem solvendi pretium, venditori verò rem tradendi, ut supra diximus. Est autem hoc ipsum, quod à Lege sua nova Imperator emtionem excipit, argumentum ejus, quod supra diximus, eum constitutionem hanc suam ad præterita quodammodo negotia pertinere voluisse: nihil enim causæ suberat, cur emtionem, cujus instrumentum nondum absolutum esset, excepisset, nisi ea pro perfecta habuisset, id quod etiam juris veteris regulis conveniens erat. Noluit autem Imperator constitutionem suam ad præteritas emtiones extendere, easq; perfectas retractare propter frequentis

quentissimum, ut videtur, illius contractus in commerciis humanis usum. vid. Wefenb. *parat. de emt. vendit. n. 1.*

CAPUT III.

Quando Contractum in SCRIPTIS FIERI placuisse, aut transactionem in INSTRUMENTO RECIPI CONVENISSE dicendum sit?

§. 1.

ontroversiam de intellectu hujus L. quotidianam in judiciis, & multarum litium matrem esse, dolet Brunemannus b. m. in *comment. suo in Cod. Just. ad hanc L.* optatque adeo, ut Principes has vel similes lites per constitutiones locales definiunt: quia definitione tamen, nostra quidem sententia, quoad hanc L. opus non est, cum sensus ejus satis perspicuus sit, modo intentionem legislatoris semper ob oculos habeamus.

§. 2. Cum autem in cæteris circa hujus textus explanationem facile conveniant interpretes, de eo solum controvvertunt, quid sit contractum in scriptis fieri, & quando partibus, id ut fiat, placuisse, aut inter illas transactionem in instrumento recipi convenisse dicendum sit.

§. 3. Atque hic duæ in universum interpretum sectæ sunt, quarum altera Joannem sequitur, altera Placentinum & Azonem.

§. 4. Horum verò sententiam ita proponit *Gloss. hic ad verb. in scriptis.* qf. Johannes senserit, in scriptis fieri contractum tunc placuisse videri, quando id egere contractantes, ut non aliter valeat contractus, quam scriptura facta. Placentinus verò & Azo, quando in contractu vel ante convenire, ut scriptura fiat, gerentes in animo, non prius contrahere, quam scribatur. Ita *Glossa.*

§. 5. Joannis

§. 5. Joannis sententia hodie communiter deseritur; recteque scribit Aldobrandinus ad *pr. I. de emt. vendit.* quod illud non viderit in usu. Tutari eam quidem recens conatus est laudatus Brunnem. *d. l. dum legem de his terminis loqui putat, si partes expresse asserant, se velle in scriptis contrahere, vel se non aliter contrahere velle, quam si conficiatur instrumentum.* Sed sententia Joannis sustineri nequit. Si enim tunc demum partibus contractum in scriptis fieri placuisse dicendum est, quando expresse id egere, ut non aliter valeat contractus, quam scriptura facta, quod rarissime accidere ex Aldobrandino notavimus, quis credat, Imperatorem rarissimum illum casum generali constitutione decidere voluisse; cum Leges de iis, quæ *ἐπὶ τὸ πλεῖστον* i. e. ut plurimum fiunt, constituendæ sint *L. jura constituere 3. ff. de Legib. & c.* Imò quid opus fuisset nova lege, cum conventio contrahentium sufficere potuerit? Neque enim quisquam, credo, sibi persuaderi patietur ante nostram *L. jus sic redditum* fuisse, ut in casu, quo emtor & venditor invicem convenerant, ne contractus valeret, antequam instrumentum conficiatur, & vel scheda à partibus haud subscripta, vel mundum Tabellionis nondum absolutum s. completum producebatur, emtor ad tradendum aut venditor ad pretium numerandum fuerint adacti: quod tamen fieri oportuisset, si illa nostræ *L. juxta Joannem* sententia est, ut tunc partes in scriptis contrahere voluisse videantur, quando dixere, se nolle aliter contractum valere, quam confecta scripturâ. Et quæ quæso prisca illa jura sunt, quæ in tali casu emtorem ad tradendum, venditorem ad pretium numerandum adigunt? Alia sane ostendi non possunt, quam quæ solo consensu emtionem venditionem perfici dicunt, ut sunt *pr. I. de emt. vendit. L. inter patrem 2. §. 1. ff. eod. L. 1. §. item emtio 2. ff. de rer. perm.* cum similibus: ex quibus nos versiculum, *exceptis emtionalibus &c.* nostræ Legis

supra interpretati fuimus. Itaque sententia Johannis merito deseritur.

§. 6. Sed nec altera à D. Brunnemanno facta Legis nostræ restrictio, quasi tunc demum partes in scriptis contrahere voluisse censeri debeant, si id expresse dixerint, admitti potest. Cur non enim in scriptis contrahere voluisse dicendi sint, de quorum voluntate aliunde quam per loquelam constat? Eadem sane vis in jure nostro taciti, quæ expressi, modo de voluntate constet *L. Labeo ait 2. L. item quia 4. ff. de pact. L. cum quid 3. ff. de reb. credit.* Rectius itaque illi, qui Placentini sententiam sequuntur, tacitam etiam voluntatem admittunt, & exemplum ponunt, si paulo ante contractum, aut in actu ipso contrahendi partes petierint, ut calamus afferretur, aut ut accerferetur Notarius conficiendi instrumenti gratia. Tunc enim rem in scriptis geri voluisse videri. Anton. Fab. *in Cod. tit. de fide instrum. de fin. 14. Vinn. Commentar. ad Inst. tit. de emt. §. vendit. n. 10.*

§. 7. Neque tamen nos propterea alteri sententiæ, quæ à Glossa, ut diximus, Placentino & Azoni, hodie vero Paulo de Castro, qui eam pluribus executus est *Commentar. in Cod. ad nostr. L.* (vid. Hartm. Pistor. *Lib. 3. qu. 27. n. 22.* & ad illum locum Filius Simon Ulricus lit. b.) ferè tribuitur, calculum nostrum in eo addere possumus, quod in contrahentibus animum exigit non prius contrahendi, quam scriptura fuerit confecta. Ea enim ratione accepta ista sententia iisdem premitur difficultatibus, quibus Joannis premi *l. 5.* ostendimus. Quid enim Lege hac opus fuisset, in casu, quo constat contrahentes eo animo fuisse, ut non prius obligati essent, quam e. g. emtio venditio in scripturam fuerit redacta: quandoquidem tali casu res legis auxilio non indiguisset, sed jure communi partes tutæ fuissent, cum emti venditi actio b. f. sit, in qua alter alteri, quod bonum & æquum sit, cum primis quod inter ipsos, s. ta-
cite

citè s. expressè, convenerit, præstare habeat *L. ex emto 11. §. 1. ff. de act. emt. & vend. §. in bona fidei 30. I. de act.*

§. 8. Nempe meticulosi nostri, dum à simplicitate juris naturalis, quod promissorum fidem exigit, omnemq; propositi mutationem averfatur, ceu in præmissis diximus, recedere verentur, remq; omnem ad eam reducere satagunt, & non animadvertunt, se eadem opera saluberrimam hanc Imperatoris Justiniani constitutionem & cum utilitate publica conjunctam simul enervare & tantum non penitus evertere.

§. 9. Itaque nos missis factis interpretibus Latinis in universum omnibus, Græcos hac in re sequimur, qui neque illam partium intentionem, nolle se aliter contrahere, quàm si conficiatur instrumentum, neque expressam, velle se in scriptis contrahere, assertionem, sed solum animum, ut contractus scribatur, exigunt. Videantur interpretes Basilic. ad *lib. 22. tit. 1. constit. 76.* Quo posito ex Legis hujus beneficio non ex intentione sua habent, ut, donec scriptura fuerit absoluta, poenitere possint; sive animum, haud se prius, quam confecta fuerit, obligandi habuerint, sive non.

§. 10. Neque huic interpretationi obstat, quod levitati & inconstantia fores pandere videtur, dum ei, qui quid promissit, interea, dum in mundum redigitur contractus, aut instrumentum à Notario completur, sententiam mutare permittit. Huic enim dubio occurrere in *cap. 1. §. 12. & 14.* occupavimus, & diximus, id ita permitti à jure civili, non vero probari, si quis, qui re satis deliberata quid promissit, Legis hujus beneficio uti velit: quo contra ea non adeò iniquè utetur, qui forte ab adversa parte inductus præcipitanter quid promissit, quod rebus suis damnosum fore postea animadvertit.

§. 11. Ille casus, quo partes mentione scripturæ nec facta, nec tacitè comprehensa primum conveniunt ac perfecte contrahunt, mox ut memoriae aut probationis gratia conventio in
scriptu-

Scripturam redigatur, aut instrumentum desuper conficiatur, invicem consentiunt ut excipiatur, nec Legi nostræ adapte- tur, facile concesserim: quandoquidem animus ille, ut con- tractus scribatur, quem solum exigimus, ab initio adsit oportet: quoniam alias contractum in scriptis fieri placuisse dici non potest.

CAPUT VI. USUS MODERNUS.

§. 1.

Aulus de Castro, Castrensis vulgo dictus, *Commentar. in Cod. ad h. L. n. 4.* scribit, Speculatorem in *tit. de Locato §. nunc verò aliqua vers. quinto* videri dicere, quod forma hujus L. hodie de consuetudine non fervetur in contra- ctibus, qui celebrantur in scriptis. Sed ego tale quid in Specu- latore reperire non potui.

§. 2. Brunnemannus verò ad h. L. Jus Canonicum, quo ex pacto nudo, atque contractu innominato actio detur, oppo- nit: adeoq; licet poneretur, ait, jure civili nullam oriri acti- onem, jure Can. tamen oriretur obligatio & imploratio offi- cii Judicis.

§. 3. Quamvis autem dici possit, id quod Dn. Brunnem. su- mit, jure Canon. ex pacto nudo, atque contractu innomi- nato actionem dari, ab omnibus non concedi. Sunt enim qui extra terras Pontificias & in Curiis Imperialibus, haud juxta jus Can. sed juxta Civile pronuntiandum esse asserunt. *Wes- senbec. paratit. ad tit. ff. de pact. n. 9.* Alii prorsus tale quid jure Can. constitutum esse negant. *Strauch. Dissert. 12. aph. 10.* Et sane in casu initæ conventionis de permutandis ædibus, qui procul dubio ad contractus innominatos, articulum do ut des, pertinet, noluisse DN. Scabinos Lipsiens. alteram partem ad impletionem contractus & traditionem ædium suarum

com-

compellere præjudicium eorundem ap. Dn. Carpzov. *part. 2. constit. 33. defn. 23.* probat. Attamen pro Brunnemanno facit, quod iidem, quos diximus, Dd. qui jus Can. hac in parte non admittunt, cæteriꝫ omnes fateantur, moribus receptum esse, ut ex nudo pacto actio detur.

§. 4. Verum enim vero neque Jus Canon. neque mores isti hodierni, quibus ex nudo pacto actio datur, eò extendendi sunt, ut propterea omnia beneficia jure civili paciscen-
tibus quibusdam tributa (quale hoc est, quod ii, qui dum contrahunt, contractū scribi volunt, antequam scriptura perficiatur, pœnitere possunt:) abrogata dicamus, nisi simul dicere velimus, mulierem, quæ pro alio intercessit, hodiernis moribus S^Cti Vellejani; filium familias qui pecuniã mutuo acceptam reddere promisit, S^Cti Macedoniani beneficio ut non posse, cujus contrarium quotidiana praxis docet. Sed id tantum introduxere s. Jus Can. s. mores, ut, cum jure Rom. pactum, quod ex quatuor illis pactorum generibus, quæ cap. i. §. ii. enarravimus, non esset, ad actionem non proficeret, hodie in genere ex omni pacto actio detur; reliquis specialibus Juris Romani circa pacta scitis in vigore suo manere permisis: ut adeo cum jure Can. itemꝫ moribus hodiernis Legis nostræ dispositio benè stare possit.

§. 5. Quid ergo dicendum? annon in viridi L. nostram observantia esse asseremus? cum primis, cum nec Simon à Grænevvegen, [qui de LL. abrogatis scripsit, nec alii, quantum sciam, in censum illarum L. nostram referant: quod argumento est, eam à Dd. pro tali haberi, quæ usu etiamnum servetur.

§. 6. Nihilominus persuasum mihi habeo, Speculatoris, quam §. i. hujus capituli retulimus, si modo ejus fuit, sententiam, nempe formam L. hujus hodie non observari, non omni

E

EX

ex parte falsam esse. Cum enim Dd. omnes, ut cap. præced. vidimus, eam sic interpretentur, qf. loquatur de casu, quo partes f. expresse f. tacite id egere, ut non aliter valeat contractus, quam scriptura perfecta, vel saltem dixere, se in scriptis contrahere velle; sequitur, eam à nemine in genuino sensu, qui est, quod agat de casu, quo partes, dum contraxerunt, eo animo fuere, ut contractus scribatur, acceptam, adeoq; nec observatam fuisse. Atque hinc quoties à parte aliqua scheda conscripta alterius aut utriusq; partis literas habens (punctionem vocant Pragmatici nostri:) producta fuit, in Dicasteriis nostris à nemine super validitate ejus dubitatum, sed adversarium, ut contractum adimpleret, contra expressam L. nostræ sententiam condemnatum fuisse, ipse memini.

§. 7. Quæ cum ita sint, non amplius cum sæpius laudato Brunnemanno optamus, ut Principes nostri litem de sensu L. hujus saluberrimæ, qui nostrâ sententia satis perspicuus est, per constitutionem localem definiant: sed saltem, eam in genuino & nativo suo sensu per omnia observari, ut in territoriis suis præcipiant.

CAP. V.

EPILOGUS.

§. 1.

Sequitur in L. nostra *versic. Illud etiam adjicientes.* quæ de arrhis agit, materiâ & à nostra prorsus diversa, & quæ separatam adeo tractationem requirit, sed quam ante nos Excell. J. Crus Wolfgang-Adamus Lauterbach, Professor Tubingensis ita occupavit, *Tractatione de Arrha*, ut vix quicquam sit, quod illi superaddi mereatur.

§. 2. Placet tamen de primario circa versicul. istum quæsito, sc. num iste datarum acceptarumve arrharum effectus sit, ut
qui

qui dedit emtor conductorve, si amittere, aut qui accepit venditor locatorve, si duplicatos restituere malint à contractus observatione immunes sint, & absolvi debeant, nostram hic addere sententiam, idq; paucis.

§. 3. Antiquissima hæc controversia est, à primis renata in occidente Jurisprudentiæ Justinianæ annis inter interpretes agitata; cui Patronos dat Glossa ex una parte *Martinum & Azonem*, ex altera *Bulgarum & Joannem*. *Gloss. ad pr. J. de emt. vendit. ad verb. compellitur.* quorum illi, si contrahentes arrhas perdere vel duplicatas restituere malint, negarunt, ad impletionem agi posse: Bulgarus verò & Joannes id omnino admisere. Utrique asseclas inter recentiores habent, quos enarrat laudatus *Lauterbach* in d. *Tract. de arrha Th. 100. & 114.* ac præterea differentes illas interpretum opiniones, differens etiam judiciorum praxis sequitur, ceu patet conferenti *Cardinalem de Lugo de Just. & Jur. Tom. 2. disp. 26. sect. 1. n. 10.* & *Anton. Pichard. ad pr. J. de emt. vendit. num. 44. in f. cum Carpzov. p. 2. const. 33. def. 14.* & *Lauterbach th. 115.*

§. 4. Nos in ea decidenda ita procedemus, ut primùm quid naturalis ratio dictet, investigemus, atque exin, num præter jus illud commune Imperator lege positiva quid statuere voluerit, videamus; certi simplex rationis dictamen sequendum esse, nisi, Imperatorem positiva lege diversum quid sancivisse, clarè appareat. Vid. *Barbos. locuplet. lib. 9. c. 76. axiom. 7.* & *lib. 16. c. 5. axiom. 2.*

§. 5. Naturalis rationis dictamen dum investigamus, mentem & intentionem agentium sequamur oportet: ea enim est, quæ contractus regulat, ut omnes fatentur, & cautum reperitur in *L. cum quid mutuum 3. ff. de reb. cred.* Porro mens & intentio dantis accipientisve arrham procul dubio ea est, ut contractus firmior reddatur, non ut alteri, aut etiam sibi resilire liceat: quod sic probamus. Dat arrham emtor

conductorve vel suapte sponte, vel ad venditoris locatorisve instantiam: priori casu negotium à dante arrham initium capit, posteriori ab accipiente. Sive autem ab accipiente initium capiat s. à dante; profecto & exigentis & offerentis arrham ea intentio est, ut firmiter sibi obstringat dantem accipientemve: nullo autem modo ejus qui offert, ut amissione dati, & ejus, qui exigit, ut dupli restitutionem sibi, multo verò minus, ut alteri resilire liceat. Sed nec ejus, qui ad instantiam alterius dat accipitve arrham, alia intentio esse videtur: certè eam ad instantiam dantis, ut relicta, aut accipientis, ut cum altero tanto restituta arrha sibi pœnitere liceat, esse, nullo argumento probari potest. Patet ergo dantis accipientisve arrham eam intentionem esse, ut contractus firmior reddatur, non ut alterutri resilire liceat.

§. 6. Sed potest id ipsum, nempe arrhis accedentibus contractum firmiorem reddi sic quoque probari. Emtio-venditio, locatio-conductio consensu ineuntur perficiunturq; sed solutione pretii ac mercis traditione, itemq; locarii solutione & usus rei vel operarum præstatione adimplentur absolvunturq;. Porro quod arrhæ nomine datur, pars pretii vel locarii ut plurimum esse solet: quod Germanica phrasi bene exprimimus *etwas drauf geben / oder draufnehmen*: sic ergo contractus, qui hætenus intra nudos conventionis terminos constitit, accessione arrharum incipit adimpleri. Absurdum autem pene fuerit, eum, qui perfecto contractu invita altera parte resilire non potuit (quod de emtore venditore, locatore conductore, postquam de pretio locariove convenit, constat;) illud, postquam jam idem contractus adimpleri cœpit, magis posse.

§. 7. Equidem non contemnendum, ut nobis videtur, pro Martini opinione argumentum refert *Gloss. ad nostrum vers.*

ad

ad vocabulum reddere. Nempe quod spem suam in datis s. acceptis arrhis partes posuerint, ut adeo beneficio juris ordinario iuvandus non sit, qui sibi ipsi cavere voluerit arg. *L. Et habet 15. §. cum quis de re 3. ff. de precar. L. si causam 2. C. de execut. rei judicat. & similibus.* Ac sane negari non posse videtur, eum, qui data ab altero fide non contentus, vel obtulit præterea vel exegit arrham, vix habere, de quo conqueratur, si alter dimittere datam aut acceptam cum altero tanto restituere maluerit.

§. 8. Verum hîc primùm notamus, hanc rationem non partes in universum omnes, sed eum tantum, qui ad instantiam alterius dedit vel accepit arrham iuvare: neque enim is, qui obtulit exegitve arrham, alterum fidem suam sequi noluisse, jure causari potest. Deinde eò saltem valet hoc argumentum, ut tale quid jure positivo bene sanciri posse evincat: Absque hoc neque ei, à quo petita, neque cui oblata est arrha, sententiam mutare concesserim juxta dicta *cap. 1. in Præmiss.* Accedente vero lege positiva, quæ jus alteri quæsitum tollere potest, tale quid recte fieri posse non negaverim. Dicimus ergo, propter interventionem arrharum, quoad res intra nudos juris naturalis terminos perstat, partibus pœnitere non licere.

§. 9. Videamus nunc, num jure positivo aliud quid constitutum sit: illud enim si factum haud appareat, rem in terminis juris communis s. naturalis perstare, meritò concludemus. Textus noster sic habet: *Illud etiam adjicientes, ut Et in posterum, si quæ arrhæ super facienda emtione cujuscunque rei datæ sunt, sive in scriptis, s. sine scriptis: licet non sit specialiter adjectum, quid super iisdem arris non procedente contractu fieri oporteat: tamen Et qui vendere pollicitus est, venditionem recusans in duplum eas reddere cogatur, Et qui emere pactus est, ab emtione recedens, datis à se arris cadat, repetitione earum deneganda.*

ganda. Cui parallelus est textus in Inst. tit. de emt. § vendit. pr. ibi; ita tamen impune eis (sc. qui in scriptis contrahere voluerunt antequam scriptura perficiatur:) recedere concedimus, nisi jam arrharum nomine aliquid fuerit datum. hoc enim subsecuto, siue in scriptis, siue sine scriptis venditio celebrata est, is qui recusat adimplere contractum, si quidem est emtor, perdit quod dedit, si vero venditor duplum restituere cogitur, licet super arrhis nihil expressum sit. In his textibus non dicitur, eum, qui dedit aut accepit arrham, cum damno ejus aut dupli restitutione pœnitere posse; sed illud saltem habetur, si pœniteat, amissione dati aut dupli restitutione puniendum eum esse; quod verò invito altero pœnitere possit, non habetur; unde ut jura juri- bus concordent, casus bene poni potest, quo altera pars pœnâ illa contenta est, nec invitum ad rei traditionem aut pretii ex- solutionem compelli desiderat, ut bene post Bart. & Cynum Carpzov. d. l.

Quare concludimus tandem & dicimus cum communi, nec Jure Justinianæo quidem eum datarum acceptarumve arrarum effectum esse, ut qui dedit emtor conductorve, si amittere, aut qui accepit venditor locatorve, si duplicatas restituere malint, à contractus observatione immunes sint & absolvi debeant, quod tamen ad arrhas pœnitentiales, ut appel- lat vel potius pœnam conventam in casum, quo pœnitue- rit, nostrâ sententia minus recte extendit laudatus

Carpzov. d. l. TANTUM!

SOLI DEO GLORIA!

PRÆSES

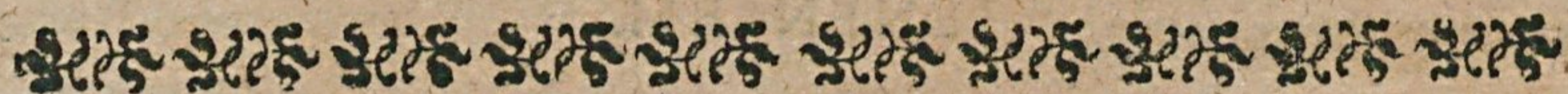
Ad

CL. DN. RESPONDENTEM,
JENENSEM.

Rogastime, BRENDELI amicissime,
ut experimentum hocce tuum Epistolio ornarem.
Ego vero, qui pro singulari in Te affectu non facile quicquam denegare Tibi ausim, varia cum animo meo, unde argumentum Epistolæ peterem, versavi. Laudaremne materiam Disputationis (quod ferè facere solent qui Epistolas ad Respondentes scribunt:) frequentem pariter ac difficilem? de qua BRUNNEMANNUS Doctor olim meus ita: quia hæc controversia quotidiana est in judiciis, & multarum litium mater, optandum esset, ut Principes has & similes lites per Constitutiones locales definirent: sed illam nos rem Lectorum non malevolorum iudicio permittere malumus. An diligentiam Tuam in studiis & sedulitatem? sed hanc pallida facies Tua satis per se loquitur. Num assiduitatem in sectando Doctores, illisq; aures præbendo? Et hanc quoque ipsa pulpita nostra testantur. Denique num nativas dotes facundiam oris & accuratam tractandi rationem? testimonium præhiberent, si loqui possent, Auditoria nostra, quoties Te in subselliis Opponentium excepere. Quare superest, ut Academia Tua patria, quæ me quoque olim fovit atque ornavit, de erudito fœtus
gratu-

786
gratuler, illosq̄, qui Te nobis commendârunt, Academia
Vestra PATRES, confidere jubeam, talem Te futurum,
qualem & sperant Ipsi, & Boni omnes vovemus. Fiat!
B. V.

Dab. è Museo a. d. 13. Octob.
clō loc LXXXII.

Clarissime M. BRENDELI,

Amice multum colende.

Quod cumulatè Tibi præstare receperam
gratulandi officium, id, aliis præpeditis negotiis,
nunc paucis verbis, at prolixissimo adfectu exsolvo.
Prodis videlicet in publicum, ac in Jctorum cathedrâ speci-
men edis factorum in nobilissima Juris Disciplina progres-
suum. Quod institutum tuum uti suâ non defraudandum
laude est, sic DEUM veneror, ut in te augeat in dies præcla-
ras animi dotes, ac pro indefesso illo studio, quo Themidem
cum Philosophia conjungis, eos tibi propediem largiatur ho-
nores, quos virtus tua bonorum omnium judicio meretur.
B. V.

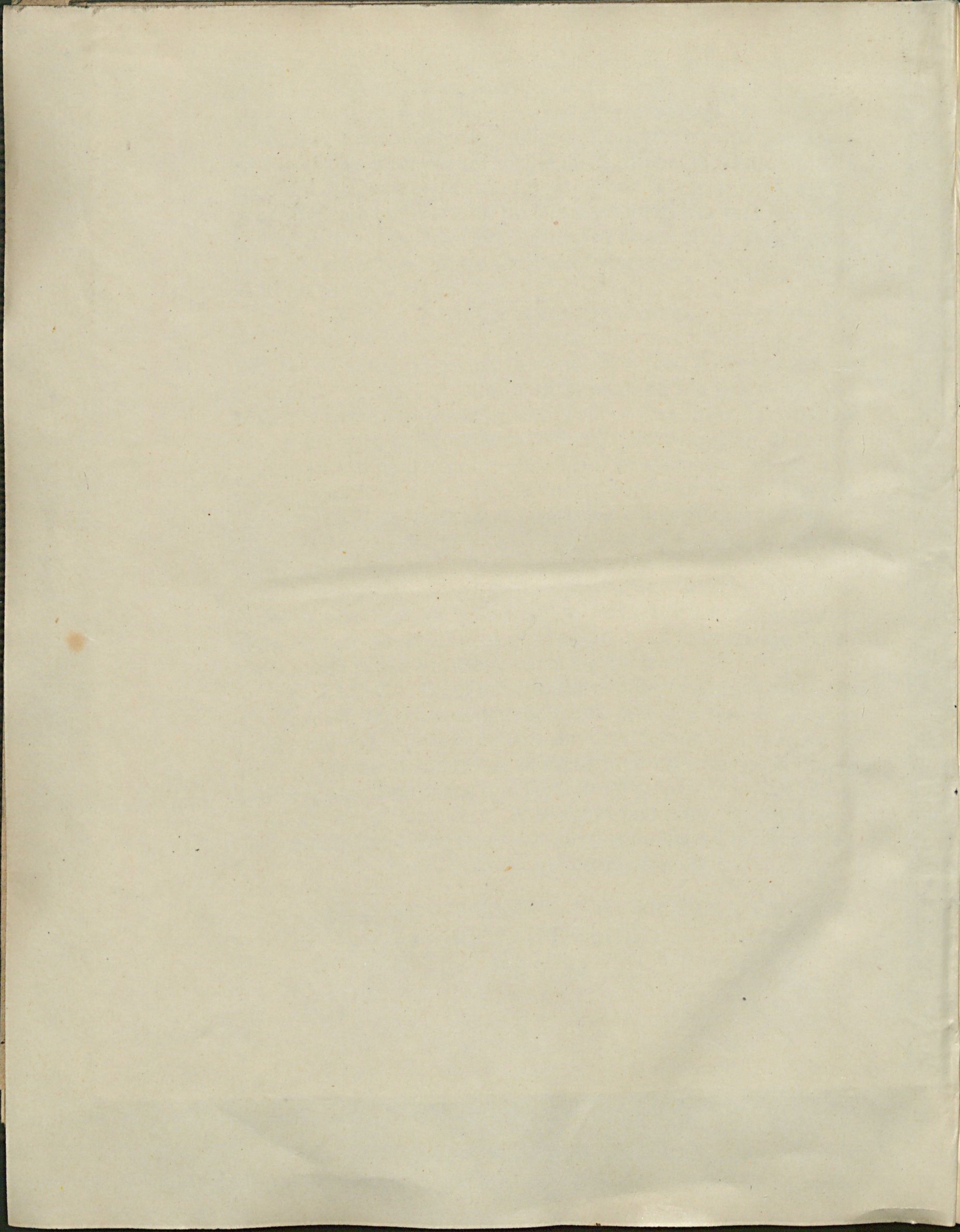
Dab. festinatò ad D. 13. Octobris,
A. 1682.

Tuus

omni amore ac
studio

Christianus Röhrensee /
P. P.

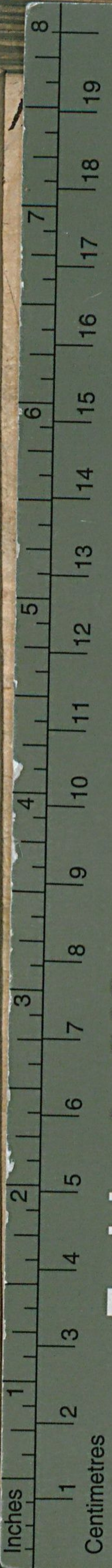
ULB Halle 3
005 022 746

TA OC

[Handwritten mark]

Farbkarte #13

B.I.G.

D. N. J. C.
DE

1682 *1b* *2*

TRACTATVS IN SCRIPTIS

UNT,
C. de fide instrumentorum.

ESIDE
5/
ico & Excellentissimo,

ELMO LEISERO,
P. famigeratissimo,

rid. Decano spectabili,
ceptore ac studiorum suorum
bservantiæ & obsequii cultu
devenerando,
utabit publicè

CASPAR Brendel/
anshusâ Thur.
orum ad D. 17. Octobr. *5.*

TEBERGÆ
BORCKARDI, Acad. Typogr.
C. LXXXII.

